

ZIMÁNYI ÁRPÁD HETVENÉVES

„Nem nyelvésznek készültem. Ma is úgy vagyok ezzel a szóval, hogy magamra nézve inkább a tanár megnevezést tartom helyénvalónak” – írja magáról Zimányi Árpád a *Nyelvész pályaképek és önvallomások* sorozat róla szóló kötetének elején. Pályáján végigtekintve mégis úgy tűnik, mintha életének minden mozzanata kezdetektől fogva a nyelvvel való foglalkozás felé irányította volna.

Nemcsak tanító édesanyja nyelvhasználatának igényessége, hanem saját érdeklődése is a nyelv és nyelvhasználati sajátságok megfigyelése felé terelte, hiszen ahogy ma, feltehetően a hatvanas években sem volt mindennapos az a jelenség, hogy egy általános iskolás a rádióban nyelvművelő műsorokat hallgat, és az Édes Anyanyelvünk folyóiratot olvassa. Harmadikos korától kezdve indult és mindig jól is szerepelt a helyesírási versenyeken, s mind a magyar nyelvtan, mind pedig az idegen nyelvek tanulása könnyedén ment számára. Ezért is készült már korán (saját bevallása szerint) tolmácsnak, fordítónak, műfordítónak, újságírónak, szerkesztőnek, idegenvezetőnek, később főiskolai tanulmányai alatt a XX. századi angol irodalom honi szakértőjének.

Zimányi Árpád a miskolci Földes Ferenc Gimnáziumból került az egri főiskola magyar–angol szakára, melyet 1978-ban elvégezve egy évtizeden át abban a miskolci általános iskolában (6. Számú Általános Iskola) tanított, melyben egykor ő is végzett. Ebben az időszakban jelentek meg első, nyelvműveléshez kapcsolódó publikációi az Élet és Tudomány, az Édes Anyanyelvünk, illetve a Köznevelés folyóirat hasábjain. 1988-tól már az egri főiskola oktatói gárdáját erősítette, ahol közoktatási tapasztalatait felhasználva anyanyelvi tantárgy-pedagógiát tanított.

A két évvel később a Fábián Pál témavezetésével írt doktori disszertációjában már a tömegtájékoztató eszközökben tekinti át a nyelvművelés 40 évét, s ezt a témát folytatta kandidátusi értekezésében is. Pályájának kezdetétől fogva érdeklik a magyar nyelvhasználat változásai, a szókészlet új (elsősorban angol) elemei (első tudományos közleményei is e témához kapcsolódnak), de számos tanulmányban foglalkozott más nyelvi rétegeket érintő változások leírásával és okainak feltárásával is.

A Magyar Tudományos Művek Tárában szereplő csaknem 300 tételes publikációs listájában a közel 150 tudományos publikációja közül kiemelkedik az 5 önálló könyv és 21 szerkesztett kötet, emellett pedig számos oktatásban hasznosítható kiadvány létrehozásában is részt vett. A magát elsősorban tanárként jellemző Zimányi Árpád publikációi közül igen sok kapcsolódik az anyanyelv és a pedagógia kapcsolatának kérdésköréhez, az anyanyelvi nevelés korszerűsítésének problémáihoz, elsősorban a helyesírás-tanítás kérdésköréhez és a tankönyvszövegek nyelvhasználatának elemzéséhez. Tapasztalatai, eredményei számos

magyartanár-képzéshez kapcsolódó tankönyvben, tantárgy-pedagógiai jegyzetben, szöveg- és feladatgyűjteményben megjelennek. Érdeklődése a szókincsünk idegen eredetű elemeinek vizsgálata és a fordítás elméleti és gyakorlati kérdései felé is kiterjedt, ezekhez számos szakfolyóiratban megjelent publikációja kapcsolódik. Szervezői tehetségét dicséri a tanszék munkatársaival együtt szervezett egri anyanyelvoktatási napok programsorozata, és az 1987-es kezdet óta tagja volt a pedagógusjelöltek számára szervezett, országos (később Kárpát-medencei) Nagy J. Béla helyesírási verseny szervezőbizottságának és zsűrijének, valamint részt vett köteteinek a szerkesztésében is.

Oktatási tevékenysége azonban nemcsak Egerhez és Magyarországhoz kötődik, hanem a határon túli magyar oktatás és tudományos élet alakításában is részt vett. Több mint tíz éven át volt a beszercebányai Bél Mátyás Tudományegyetem Hungarisztika Tanszékének egyetemi tanára, ahol a szakmai utánpótlás-nevelésben is jeleskedve több doktori témavezetés is kapcsolódik a nevéhez.

A tanszéken, illetve a főiskolán vezetői szerepet is vállalt: 2002-től kezdve tizenöt éven át volt vezetője a Magyar Nyelvészeti Tanszéknek, közel ennyi ideig látta el sikeresen a Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet intézetigazgatói feladatait is; 2006-tól dékánhelyettesként, majd 2013-tól dékánként töltött be vezetői pozíciót. Tanszékvezetői és intézetigazgatói időszaka alatt zajlott a felsőoktatás struktúraváltása, melyben Zimányi Árpád szakfelelősként is fontos szerepet játszott: munkája hozzájárult ahhoz, hogy a magyar szak már a bolognai képzési rendszer bevezetése előtt egyetemi szintű tanárképzést akkreditálhatott, a Líceum Kiadó felelős szerkesztőjeként pedig évekig felelt az egri intézmény kiadójában megjelenő kiadványokért is.

Tevékenysége országos szakmai színterekhez is erősen kötődik: szerepet vállalt az MTA Magyar Nyelvi Bizottságának munkájában, évtizedekig aktív tagja volt a Miskolci Területi Bizottság Nyelvtudományi Munkabizottságának, részt vett a helyesírási szabályzat 2016-os kiadásának kidolgozásában. Tagja volt a Magyar Nyelvstratégiai Kutatócsoportnak, részt vett az Anyanyelvápolók Szövetségének programjaiban. 2005-től a Magyar Nyelvtudományi Társaság választmányának tagja, 2006-tól az Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények, 2011-től kezdve pedig a Magyartanítás című pedagógiai folyóirat szerkesztőbizottságának tagja.

Munkájának elismeréseként 2001-ben az Eszterházy Károly Emlékplakettet, 2002-ben pedig a kiemelkedő nyelvművelő tevékenység elismerésére szolgáló Lőrincze Lajos-díjat vehette át. 2005-ben Pro Academia Agriensis díjban részesült. 2018-ban a köztársasági elnök a Magyar Érdemrend lovagkeresztje polgári tagozata kitüntetéssel adományozta Zimányi Árpádnak. A kitüntetést eredményes oktatói és kutatói tevékenységének, valamint A magyar helyesírás szabályai 12. kiadásának kidolgozásában a szerkesztőbizottság tagjaként végzett munkájának elismeréseként kapta, 2019-es nyugdíjba vonuláskor pedig az EKE Szenátusa a munkásságát méltató (az intézmény történetében első alkalommal kiadott) elismerő oklevelet adományozta részére.

Életpályáján kezdetektől fogva elválaszthatatlanul megjelent az oktatói és a kutatói, az oktatás- és tudományszervezői és a tudománynépszerűsítő tevékenység is. Ez utóbbi, nem mindig hálás, de Zimányi Árpád által szívesen és nagy gondossággal végzett feladat tette ismertté a szűkebb nyelvészszakmán kívül is, hiszen rendszeres előadója volt a Magyar Rádió anyanyelvi műsorainak, írásai 1983 óta jelentek meg az Édes Anyanyelvünkben és a napilapok anyanyelvi rovataiban, összesen 101 hosszabb-rövidebb, kifejezetten ismeretterjesztő jellegű munkát jegyez.

Nem véletlen tehát, hogy nevéből legtöbbeknek a nyelvművelés, nyelvhelyesség és helyesírás kérdései jutnak eszébe. E három pillér mellett azonban ki kell emelnünk ünnepeztünknek azokat az írásait is, melyek bár kevesebb figyelmet kaptak, de jól mutatják műveltségét és szerteágazó érdeklődését, s Comeniustól Mikszáthon és Teleki Józsefen át Mikes Kelemenig, az orvosi helyesírástól gasztronómiai szókészletünk globalizációjáig, a közoktatási intézmények névformáinak helyesírásától az időjárás-jelentések pragmatikai szempontú megközelítéséig terjednek.

A Magyar Nyelvtudományi Társaság egri csoportjának ünnepi felolvasóülésén 70. születésnapja alkalmából szeretettel köszöntjük volt tanszékezetőnket, intézetigazgatónkat, dékánunkat, Zimányi Árpád nyugalmazott főiskolai tanárt, további sikereket és jó egészséget kívánunk neki. Az egri tanszék munkatársai az ünnepezt tanulmányaiból összeállított kötetrel kívánják emlékeztetessé tenni ezt az alkalmat. Ezzel szeretnénk felmutatni azt a sokszínűséget és sokoldalúságot, mely Zimányi Árpád pályáját kezdetektől fogva erősen jellemzi.

Eger, 2025. 02. 07.